

Hagyományok és megújulás – Beszámoló a hetedik Warsaw Regional Forumról

Lennert József

Immár hetedik alkalommal gyűltek össze idén október 14. és 16. között a tértudományok művelői a lengyel fővárosban, hogy részt vegyenek a kétévente megszervezett „Warsaw Regional Forum”-on. Az eseményere a korábbi hat alkalmat is beleszámolva eddig összesen több mint 30 országból érkeztek előadók, és a résztvevők száma alapján a rendezvény népszerűsége örvendetesen növekszik.

A rendezvény főszervezője a korábbi alkalmaknak megfelelően a Lengyel Tudományos Akadémia Földrajzi és Térsszervezési Intézete (PAN IGiPZ), társszervezői pedig a Lengyel Köztársaság Infrastrukturális és Fejlesztési Minisztériuma és a Lengyel Földrajzi Társaság voltak. A Fórum előzményének tekinthető az a lengyel és magyar akadémiai társ-kutatóintézetek közötti kétoldalú tudományos együttműködés is, amely még az 1960-as években kezdődött. Ezért most is a magyar delegáció volt az egyik legnépesebb és e sorok írója is fél évet tölthetett állami ösztöndíjként a rendező intézet Vidékföldrajzi Osztályán.

Bár a résztvevők többsége Lengyelországból és a környező kelet-közép-európai országok-

ból érkezett, a konferencia jóval távolabbról is vonzott érdeklődőket, például Olaszországból, az Egyesült Királyságból vagy Izraelből.

Az egyes fórumok programja mindig valamilyen központi problematika, sok oldalról megközelíthető tágan értelmezhető témakör köré szerveződik: Így a korábbi alkalmak során már terítékre került a centrum és periféria régiók dilemmája, a hálózatosodás vagy a területi tőke. Idén a „területi bizonytalanság és sérülékenység”, valamint az egyes „területek rezilienciája” (azaz rugalmas ellenálló képessége) került a központba. A különböző környezeti, gazdasági, intézményi vagy éppen aktuális geopolitikai problémák, ill. fenyvetések hatását több, egymásba ágyazódó léptékekben (európai, határokon átnyúló, nemzeti, regionális, városi és vidéki-lokális) keresztül tárgyalták ki az előadók. A konferencia választott témája most jól illeszkedett az Európai Unióban a területi fejlesztéspolitikával kapcsolatban jelenleg is zajló vitákhoz.

A konferencia programja október 14-én egy egynapos terepbejárással vette kezdetét. A szervezőknek ugyanis kimondott szándé-

kuk volt, hogy az előadások megtartásán és meghallgatásán túl a szakmai kapcsolatok ápolásához, vagy újak létrehozásához is minél tágabb teret biztosítsanak. A jól szervezett szakmai kirándulás kötetlenebb hangulata pedig kiváló alkalmat teremt erre. A főváros déli előterének az agglomerálódó-rurális területeitől a vidékies peremzónájáig tartó bejárása során a „területi bizonytalanság és sérülékenység” témaköre is többször előke-rült. Először a Varsó környéki autópálya-be-ruházások kerültek szóba. Lengyelország-ban – történelmi okok miatt is – nem főváros centrikusan kezdődött meg a gyorsforgalmi úthálózat kiépülése. Kezdetben a déli (A4-es) autópálya élvezett prioritást, és az országot észak-déli, valamint kelet-nyugati irányban átszelő, félkész A1-es és A2-es autópályák sem a fővárosnál metszik egymást. A területi egyenlőtlenségek oldásának szempontjából példaértékű ütemezés velejárója viszont, hogy a kelet-nyugati autópálya Varsót elkerülő szakaszának kulcsfontosságú, a Visztulát is áthidaló részei mai napig sem készültek el. A jelentős átmenő forgalom addig is – mivel a fővároson történő áthaladást korlátozzák – a Varsó déli előterére zúdul. Visztula hídja miatt különösen Góra Kalwaria szenved meg a forgalom ráterhelését.

A terepbejárás on a Varsóval szomszédos Lesznawola gminában (gmina = a lengyel közigazgatás alapegysége, általában több, földrajzi értelemben önállóan is tekinthető települést is magában foglal) folytatódott, ami a népességét megtöbbszörözve, a rendszerváltás óta eltelt idő alatt csendes mező-gazdasági jellegű településből a fővárosba ingázók alvóvárosává, számos vállalkozás telephelyévé vált. A gyors növekedés és a laza építési szabályozás miatt a településkép meglehetősen kaotikus, és az önkormányzat-tól igen nagy erőfeszítéseket követel lépést tartani a szociális infrastruktúrával szemben támasztott megnövekedett igényekkel. Ennek

ellenére – előadásaik alapján – optimistán tekintenek a jövőbe. A következő megálló Czersk volt, ahol a mazóviai hercegek vára áll. A glaciális morénasíkság pereméről a Visztula árterére tekintő erődítés a lengye- történelem korai időszakában a térség és a Mazóviai fejedelemség első számú hatalmi központja volt. Azonban a Visztula medrét változtatva idővel eltávolodott a peremtől, így a majdani lengyel főváros, Varsó immár alkalmasabb fekvésű volt a folyón való átkelés és vámolás felügyeletére. A területi bizony- talanság ékes példája, hogy ennek is köszön- hetően az egykori királyi jogú város ma csak egy megközelítőleg 600 fős település.

A méltán híres lengyel alma jelentős része a Grójec és Warka központú, a Pilica folyótól északra, széles sávban húzódó gyümölcs- termelő övezetből kerül ki. A közelmúlt poli- tikai eseményei (orosz embargó az uniós élelmiszerekre) különösen aktuálissá tették az egyik almatermelővel történő elbeszélgetést a termelés és értékesítés bizonytalanságáról, valamint a sérülékenység csökkentésének lehetséges módjairól (pl. a termékpaletta dif- ferenciálása). A terepbejárás végül Pruszków városában ért véget, ahol megtekinthettük az egykori ceruzagyárat, amit egy vállalkozó lelkiismeretes munkával, az eredeti épület- elemek és hangulat megőrzésével alakított át étteremmé.

A fórum második napján a plenáris elő- adások az Infrastrukturális és Fejlesztési minisztérium épületében hangzottak el. El- sőként Professoror Marek Degórski, a Földrajzi és Térszervezési Intézet igazgatója köszön- tette az egybegyűlteket, majd Kai Böhme osztotta meg gondolatait a jövő Európájával kapcsolatos víziókról. Az őt követő Marija Bogataj előadása óvatosságra intett minket a nagyszabású jóvendölésekkel kapcsolatban, ahogy mérlegre tette William Alonso immár negyedszázados jóslatait. Elmaradt ugyanis a

„szocialista blokk” összeomlásának küszöbén megjósolt súlypont-áthelyeződés pl. Berlin, Bécs és Trieszt javára – legalábbis az Alonso által várt mértékben. Hozzájuk kapcsolódva Király Gábor pedig ismét a jövő felé fordította figyelmünket Magyarország hosszú távú társadalmi és gazdasági fejlődési pályájának előrejelzése tekintetében, aki előadásában egy új kutatási projekt eredményeit ismertette. A továbbiakban a hallgatóság megismerkedhetett például Ukrajna területi fejlődésével kapcsolatos kihívásokkal (Lenonid Rudenko), három nyugat-balkáni ország területi tervezési intézményrendszerének összehasonlításából levonható következtetésekkel (Erblin Berisha, Giancarlo Cotella), valamint a lengyel helyi erőforrások menedzsmentjét célzó területi együttműködések fejlődési pályájával (Marek Furmankiewicz).

A harmadik szakaszban – talán a legizgalmasabb téma – a régiók rugalmas ellenálló-képessége került terítékre. Simin Davoudi a reziliencia és területi kohézió fogalmait és a hozzájuk kapcsolódó politikai filozófiákat boncolgatta, Tomasz Komornicki geográfus, az EURÓPA XXI kiadvány főszerkesztője és az intézet igazgatóhelyettese pedig gazdasági válság kistérségekre gyakorolt hatásával kapcsolatos új eredményeit osztotta meg a hallgatósággal, Gregorz Masik pedig a lengyel régiók gazdasági válsággal szembeni ellenálló-képességét vizsgálta, újszerűen és módszeresen. A sort Paweł Churski zárta, aki lengyel vajdaságok székhelyeinek EU forrás abszorpciók képességét, és az ezzel kapcsolatos aránytalanságokat mutatta be. Ezt az előadást hallgatva egyértelműen az a véleményem alakult ki, hogy a magyar nagyvárosokról is érdemes lenne hasonló kutatást elvégezni.

A pénteki napon a Földrajzi és Térszerkezési Intézetben került sor a párhuzamos szekciókra, ahol kiállításra kerültek a poszterek, és

kilenc blokkban hangzottak el a párhuzamos előadások, végül a konferencia egy újabb plenáris szekcióval zárult.

Hazánkat az Magyar Tudományos Akadémia Közgazdasági és Regionális Tudományi Kutatóközpont Regionális Kutatások Intézetének munkatársai képviselték. A párhuzamos szekciókban Tagai Gergely a gazdasági válság hosszú távú társadalmi hatásairól tartott előadást. A többek referátuma vagy posztere a „Magyarország hosszú távú társadalmi és gazdasági fejlődési pályájának előrejelzése” c. kutatási projekthez kapcsolódott. Király Gábor (társszerzők: Czirfusz Márton, Koós Bálint, Tagai Gergely és Uzzoli Annamária) a projekt célkitűzéseinek és felépítésének bemutatása után a demográfiai munkacsoport eredményeiről számolt be, így pl. a járási szintre kalkulált hazai demográfiai előrejelzésekről, vagy – kiemelten elemezve – a klímaváltozás Magyarországon kimutatható egészségügyi hatásait, pl. a hőhullámok okozta többlethalálózást.

A párhuzamos szekcióban elhangzott előadásában Lennert József (társszerzők: Farkas Jenő, Hoyk Edit és Kovács András Donát) a kutatási projekt „földhasználati munkacsoportjának” már meglévő eredményeit mutatta be. Mondanivalójuk lényege szerint bár a klímaváltozás potenciálisan a jövőbeli felszínborítás-változások fontos mozgatórugója lehet, a modellkészítésre felhasznált 1990-2006 közötti időszak magyar földhasználat-váltásának (pl. a művelés alól kivont területek jelentős növekedése) fő hajtóerejét a rendszerváltást követő társadalmi-gazdasági változások adják, és a földhasználat-változás alakulásában a nemzeti és európai szakpolitikák, a különböző korlátozások és ösztönzések várhatóan a jövőben is kulcsfontosságú szerepet töltenek be.

A poszter szekcióban pedig Hoyk Edit, Uzzoli Annamária és Kovács András Donát

a fentebb említett kutatási projekt alapvető célkitűzéséhez – adaptáció elősegítése a klímaváltozáshoz – kapcsolódva az energia-megtakarítással, energiahatékonysággal kapcsolatban megtehető lépésekkel, a hőhullámok idején tett intézkedésekkel, illetve a zöld infrastruktúrában rejlő lehetőségek témakörével foglalkozott Kecskemét példájából kiindulva.

A tanácskozás legfontosabb előadásait a jövőre megjelenő EUROPA XXI angol nyelvű lengyel társintézeti kiadványban lesznek olvashatók. Jó lenne egyébként, ha a mi inté-

zetünk is tudná folytatni e Fórum társrendezvényét a Kelet-Közép Európai Regionális Szemináriumot, amely általában a vidékről való közös gondolkodást helyezte előtérbe, s amit eddig, 2004. és 2010. között négyszer szerveztek meg.

Köszönetnyilvánítás: A kutatások és konferencián való részvétel a „Magyarország hosszú távú társadalmi és gazdasági fejlődési pályájának előrejelzése” c. kutatási projekt az EGT Alapok támogatásával valósult meg. Pályázati azonosító: EEA-C12-11.